1/54

CRI CARCHAROR

DAN

FARN MARWOLAETH,

GAN

Y PARCH. DAVID DAVIS

O GASTELLHYWEL, CEREDIGION.

[AIL-ARGRAFFIAD.]

Pris Dwy Geiniog.

LLANDYSSUL:

JOHN D. LEWIS, GWASG GOMER.

1906.

[Yr Argraffiad Cyntaf, 1818, gan Z. B. Morris. yn Heol-y-Farchnad Isaf, Caerfyrddin.

Yr Ail-Argraffiad, 1906, gan John D. Lewis, Gwasg Gomer, Llandyssul, dros Gymdeithas Llen Dyffryn Teifi.]

OC 35264784

CRI CARCHAROR DAN FARN MARWOLAETH.

—o—

TROM y galon, tra mae gwèlydd
Mawr yn rhanu rhwng carenydd,
Tad a mam, a phlant a phriod,
Brawd a chwaer, a phob cydnabod ;
    Yn dihoeni wrth ei hunan,
Mewn oer gilfach, neu gul ibach, yn gwael wban ;
    Heb ddim goleu, tân na gwely,
Na dim moddion, na da ddynion i'w ddiddanu.

Trom y galon, tra mae'n gweled
Cwmp'ni atgas, diras, diriaid,
A'u drwg gilwg gydâ'u gilydd,
Yn dirboeni rhyw rai beunydd ;
Rhai digasog, ffyrnig, creulon,
Fel yn Uffern, yma yw'r Gethern ro'er yn gaethion :
    Mewn gwedd ac anian, iaith a gweithred,
Yn rhai salw, o'r un ddelw a charn o ddiawliaid.

Trom ein calon , tra mae'n clywed
'Sgrech y ddôr yn gwichio'n ddiriaid ;
Trist yw clywed trwst y cloion
Yn cau drysau'r muriau mawrion ;
    Dadwrdd lingciau hei'rn yn tingcio,
Ydyw'r clychau, a'r llais main tenau sy yma'n tiwnio
    Griddfan, cwyn ac oer och'neidiau
Fyth breswylia'n holl anniddan hyll anneddau.

Trom y galon, tra mae golau
I rai 'nabod ein hwynebau ;
Waith llu sy'n cyrchu i mewn i'r carchar
Bob dydd o ranau pell y ddaear ;
Er cael mewn cyffes hanes hynod,
Faint yn ffiaidd yn ein buchedd wnaem o bechod :
Pan addefom, llawer adyn
Sy, 'n lle tosturio, yn ein gwawdio'n union gwedi'n.

Trom y galon, tra mae gwylwyr
Dewr yn cadw'r pyrth yn gywir ;
Maith fesurau'r muriau mawrion,
Wnai'r gwr a'u gwelo'n oer ei galon ;
Er eu trengu, rhaid cyn dringon'
Y fath uchder gael rhyw 'sgeler hir ysgolion ;
Ac ammhosibl fyth i gaeth-ddyn,
Gwthied fynno, allu treiddio tyllau trwyddyn'.

Trom y galon, tra mae'r gwely
Yn wlyb o danaf, heb ei dannu ;
Ar dwssw o wellt, heb un dilledyn
Rhwng fy mòl i a'r pridd melyn :
Gydâ'r hwyr, mewn cell annifir
Dan gadwynau, mawrion didau hei'rn y'm dodir ;
Heb neb trwy'r nôs o fewn i'r cyntedd,
Rhag fy marw, yma o'u galw, a ry ymgeledd.

Dyma driniaeth wael, druenus,
I un a ga's ei fagu'n foethus ;
Yr wyf yn agos i wallgofi
Wrth wel'd y newid byd ddaeth i immi :
Mynai fy rhieni mwynaf
Ro'i bob amser wely tyner, diwael, tanaf
A'r man yr awn i mewn rhyw anhwyl,
Cawn le cynnes immi ym mynwes fy mam anwyl.

Gan wasgfa gofid, yn lle cysgu,
Tynnu 'ngwallt yr wyf, a gwylltu ;
Mynych dreiglo, a thywallt dagrau,
Wrth wel'd y lle a wnes i 'nghartre' ;
Yno rhwyfo dwylo a berrau,
I gael torri, ac i dynnu'm hoer gadwynau ;
Ond yn ol gwingo'm traed i'w herbyn,
A bod yn llonydd mewn egwydydd mae'n nhwy gwedi'n.

Cof am oriau, dyddiau diddan,
A borau mebyd, bair im' wban :
Yn y Gwanwyn, blodau gwynion
A ddarparent rawn-win purion ;
Ond pan gododd gwynt ac oerfel,
Y dail a'r blodau i gyd a wywai gydâ'r awel ;
Ac yn groes i'r hen obeithion,
'Nawr y dygant, er mawr sorriant, rawn-win surion.

Trom yw calon wirion, waraidd
Pawb o'm ceraint mwyn, caruaidd,
Sy gan g'wilydd llym a galar,
Bron a ffaelu rhodio'r ddaear ;
Darfu'n lân o fewn ei hanedd
Am bob diddig gân a miwsig, gwên a maswedd ;
Mewn oer henaint mae'n rhieni
Yn cyd-wŷlo, 'nawr dan gwyno erioed ein geni.

Chwi dadau mwynion, os dymunwch
Y doniau gorau i'r plant a gerwch,
Er y byd, O ! nag arbedwch
Eu ceryddu mewn careiddiwch !
Distrywyd llawer trwy dosturi ;
Eich plant na yrrwch, trwy'ch tirionwch, i'r trueni !
Achub llawer llangc anhywaith,
Gwyllt, penhoeden, y mae'r wialen, rhag marwolaeth.

Dysgwch ddeddfau'r Arglwydd iddynt
Ymbiliwch arnynt, gweddiwch drostynt :
Arferwch i ryw waith yn foreu ;
Gwyliwch rhag rhoi gormod gŵyliau :
Swydd o'i dilyn wella'r iechyd,
Sobra ffyliaid, ac a'u gwared rhag seguryd ;
Deddfau glân, ac ofn yr Arglwydd
Yn yr enaid, fyth a'u gwared rhag pob gw'radwydd.

Blentyn ynfyd cais drugaredd,
I'th rieni rho anrhydedd ;
Tra f'ech blentyn, dilyn d'alwad.
Ac adnebydd ddydd d'ymweliad ;
Oni throi wrth lais d'athrawon
I gael perffaith iechydwriaeth, eurwych dirion,
F'allai gwelir dithau'n bruddaidd,
Mewn carchar-dŷ, yn 'difaru am d'oferedd.

Ofer ydyw i un fwriadu
Yn ei galon fyth i gelu
Cymaint oll a wnel o gamwedd,
A ffoi rhag teimlo dwylo dialedd ;
Yn mhen amser daw'r hên ddrygau
Wnaed mewn t'wyllwch a dirgelwch, oll i'r goleu ;
Wedi rowndio'r byd i'r India,
Bydd cosp, er rofyn, o hir ddilyn, yn siwr o'i ddàla.

Nid yw'r Ustus mawr a'r tystion,
Nid yw'r gwyr a'r gynau duon,
Nid yw'r sirydd llym ei soriant,
Nid yw'r arfog wyr a'u gwyliant,
Ond rhyw nodau dychrynadwy,
A chysgodau o ofidiau mwy ofnadwy
'R sessiwn olaf, pan fydd Iesu,
Mewn mawrhydi, ac heb wyrni, yn ein barnu.

Y mae'r baich trwm, mawr o bechod,
Ar fy soddi lawr i'r gwaelod:
Daw'n gweithredoedd erchyll duon,
Yn y t'wyllwch fel ellyllon,
Dros y gaer a thrwy'r parwydydd,
O flaen fy llygaid, oll i'w gweled, o'r hylla i'w gilydd;
A'r Sarff, Cydwybod, rhwng fy nwyfron,
Saetha wenwyn ei dû golyn hyd y galon.

Os hapia ryw bryd i'm gael hepian,
Ni phery'r hûn ond enyd fechan,
Rhyw freuddwydion hyll arswydus,
A wna 'nghwsg i'n flin brawychus;
Rhedeg weithiau'r ydwy' ngwaetha',
Drwy goed a chreigydd, rhag fy nialydd sy ar fy nàla;
Myn'd rhwng miloedd yn rhwym eilwaith,
Tàn lesmeirio, a mawr wŷlo, i'm marwolaeth!

Trom yw'r galon tra mae'r golwg
Ar y gelyn garwa'i gilwg;
Yr angau dewr, â'i lifrau duon,
Wna'r dewra a'i gwnelo dorri ei galon;
Nid all un câr, na chyfaill mwynaidd
Gynnorthwyo pan y delo poenau a dialedd:
I b'le trown pan codo 'storom,
Ac erchylldod y diwrnod mawr dû arnom?

Os oes cyfaill fo'n ein cofio
Yn deisyfu gwel'd ein safio,
Y rhai nesaf o'n perth'nasau,
Hyd 'nod brodyr ofna'n bradau;
Rhoddi tostur farn marwolaeth,
Ar lofruddion mawr, a lladron, mae'r llywodraeth,
Er diogelu i ddeiliaid ffyddlon,
Eu bywydau a'u meddianau mewn modd union.